

ЛЕКЦІЯ:
ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
ОСВІТИ
(проф. О.В.Вознюк)

Загальна кількість годин - 2

Форми занять: лекція (2 години); практичні заняття (2 години)

Програмні складові професійної компетентності		
1	Загальні	<ol style="list-style-type: none"> 1. Знання та розуміння предметної області та розуміння професії. 2. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях. 3. Здатність вчитися і бути сучасно навченим. 4. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. 5. Здатність до сприйняття нового. 6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). 7. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації. 8. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми. 9. Здатність працювати в команді. 10. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети. 11. Здатність працювати автономно. 12. Здатність діяти самостійно, з оптимізмом, ініціативно, наполегливо та з бажанням до самовдосконалення. 13. Здатність приймати обґрунтовані рішення. 14. Здатність діяти соціально відповідально. 15. Здатність до постійного переосмислення та оновлення соціальних поглядів і вимог.
2	Фахові	<ol style="list-style-type: none"> 1. Здатність вселяти довіру і щирість. 2. Здатність до спілкування, слухання, самокритики, співчуття. 3. Здатність бути відкритим і сприйнятливим до вимог. 4. Здатність до оцінювання власних знань. 5. Здатність до змін. 6. Здатність до спостережень та аналізу. 7. Здатність до викладення власних ідей, думок, поглядів тощо. 8. Здатність до заохочування, мотивації та стимулювання дошкільників до навчання. 9. Здатність до показу справедливості, неупередженості та об'єктивності в роботі з дітьми. 10. Здатність допомагати дошкільникам побудувати свою власну освітню модель. 11. Здатність до знаходження, оцінювання, інтеграції і застосування інформації. 12. Здатність до експериментування. 13. Здатність залучати членів групи до спільної діяльності. 14. Здатність створювати сприятливі умови для роботи дітей у команді. 15. Здатність до нівелювання егоїстичних проявів. 16. Здатність до участі, підтримки й генерації ентузіазму, що дозволяє створити настрій для участі та активного навчання та розвитку.

F	Програмні результати навчання
1	Знання
	<ol style="list-style-type: none"> 1) знання власних можливостей та обмежень; 2) знання нових положень в галузі дошкільної освіти; 3) знання положень педагогіки (дидактики, теорії і методики виховання, тощо); 4) знання положень вікової психології; 5) знання положень вікової фізіології; 6) знання про просторову й хронологічну організацію навчального середовища; 7) знання про моделі управління групою; 8) знання про планування процесів викладання та навчання за компетентнісним, діяльнісним, особистісно зорієнтованим підходами; 9) знання наукових методів, способів здобуття знань та науково-дослідних процедур і методів; 10) знання основних вимог ефективної комунікації; 11) знання про активне слухання; про емпатійне слухання; 12) знання способів і методів роботи в групах; 13) знання про сприяння групової гармонії; 14) знання методів проектної діяльності; 15) знання нових процесів викладання і навчання та освітніх тенденцій; 16) знання методів і способів ефективного представлення та передачі знань та інформації;
2	Уміння
	<ol style="list-style-type: none"> 1) уміння критично мислити; 2) уміння робити висновки з освітніх потреб дошкільників; 3) уміння інтегрувати соціальні та культурні відмінності дошкільників у гармонійне ціле; 4) уміння інтегрувати технології у розвиток та навчання; 5) уміння розробки проектів, які сприяють прийняттю творчих й образних рішень;
3	Навички
	<ol style="list-style-type: none"> 1) навички розуміти, формулювати і проявити різні типи вербальних і невербальних повідомлень; 2) навички взаємодіяти в різних комунікативних ситуаціях; 3) навички ефективного ораторського мистецтва; 4) навички безперервного і організованого самонавчання; 5) навички аналізу, пошуку та обробки інформації; 6) навички трактування інформації та перетворення її в самонавчання, знання в дії, висловлювань у знання; 7) навички адекватного управління відносинами; 8) навички створення сприятливої емоційної атмосфери; 9) навички швидкого реагування на проблемну ситуацію; 10) навички швидкої та ефективної реакції на несподівані події; 11) навички управління навчальним процесом; 12) навички мотивації інших; 13) навички встановлення правил консенсусу; 14) навички сприяння атмосфері співпраці; 15) навички сприяння активному навчанню дітей індивідуально і в групах; 16) навички ефективно мотивувати дітей до співпраці; 17) навички переконувати інших у власній вірі в переваги групового проекту; 18) навички творчості; 19) навички самоаналізу й самооцінки;
4	Ставлення
	<ol style="list-style-type: none"> 1) ставлення емпатії, впевненості, комунікабельності, неупередженості; 2) бажання діяти з оптимізмом, ініціативно, наполегливо та з наміром

<p>самовдосконалення;</p> <p>3) готовність до змін та інновацій;</p> <p>4) відкритість до викликів наукового прогресу і задоволення власної цікавості;</p> <p>5) готовність до постійного оновлення знань і навичок;</p> <p>6) бажання бути справедливим до себе та інших;</p> <p>7) терпимість та повага до почуттів людей;</p> <p>8) готовність визнавати недоліки і труднощі;</p> <p>9) готовність сприймати критику і критикувати інших конструктивно;</p> <p>10) гнучкість і креативність, очікування змін;</p>
--

План заняття:

1. Основні поняття та категорії творчості та креативності
2. Характеристика та розвиток творчих здібностей учасників освітнього процесу
3. Своїрідність творчої навчально-виховної діяльності вихователя ДНЗ
4. Експериментальні дослідження розвитку форм творчої діяльності дошкільника

Анотація

Творчість – вищий рівень діяльності і життєдіяльності людини та, взагалі, природи в цілому, яка, за висловом деяких мислителів (Г. Спенсер), самоздійснюється через "творчу еволюцію". Творчість як процес творчої діяльності передбачає створення дещо принципово нового.

Творчість передбачає вихід за межі рольових установок особистості, вміння дистанціюватися від ситуації готує умови для досягнення однієї з головних цілей розвитку людини – статусу творчої особистості, оскільки творчість є виходом у сферу багатозначного, багатомірного, парадоксального, бісоціативного мислення та розуміння реальності та її опанування; творчість передбачає актуалізацію надситуативності як здатності суб'єкта виходити за межі однозначних конструкцій "зовнішньої доцільності", як самодетермінована поведінка, котра реалізується завдяки її внутрішній мотивації.

Творчість людини виявляє тісний зв'язок з обдарованістю, однією з наріжних особливостей якої є здатність до творчих актів, коли розвиток творчої особистості має спрямовуватися на якості, що присутні обдарованим особистостям. При цьому творчість постає також і креативністю, яка у широкому розумінні – це творчі здібності в усій різноманітності їхнього прояву, коли показниками креативності можна виділити: розвиток фантазії, уяви, здатність до генерації ідей; синтетичні здібності; оригінальність та ефективну організацію мислення; сприйнятливості до проблем і суперечностей, відкритість до інновацій; розвинуту інтуїцію, високий ступінь використання підсвідомості; розвинуте асоціативне мислення та його метафоричність, прагнення до знаходження нових смислів, емпатія, альтруїзм, парадоксальність, цілісність і об'ємність сприйняття, оригінальність, гнучкість та асоціативність мислення, здатність до перенесення досвіду в нову ситуацію та до об'єктивних оцінок, легкість генерування ідей, здатність до прогнозування.

Творчі люди орієнтуються на зв'язок предметів та явищ світу, вони здатні знаходити приховані властивості предметів та встановлювати між цими малоймовірними властивостями зв'язок, орієнтуючись на гіпотезувальне світосприйняття – здатність до висування багатьох гіпотез, що потребує актуалізації нечіткої, "сутінкової", багатозначної логіки сприйняття світу.

Творчість передбачає інтеграцію активного та пасивного підходів до освоєння світу. З одного боку, творчість є правопівкульова діяльність головного мозку людини, характерною рисою якої є синтетичне, цілісне сприйняття дійсності. З іншого – для творчості як процесу побудови нових смислів необхідне множинно-аналітичне середовище, яке сприймається на рівні лівої півкулі головного мозку людини, що багате

на множинність понять та концептуальних схем. Творчість саме й передбачає сполучення “правого” та “лівого” принципів життєдіяльності людини, коли єдине і множинне зливаються, коли людина, що характеризується правопівкульовим прагненням до єдності, здатна оперувати лівопівкульовими атомарними категоріями, з'єднуючи їх та створюючи нові унікальні смисли.

Формування здатності до творчості як вищої самодостатньої, самостимулюючої та самостійної цінності, що впливає з пошукової активності (інстинктивно характерної для всіх живих істот) приводить до того, що творча людина, спрямовуючись на творчу активність як автономну самоцінну сутність, звільняється від “принципу корисності” та починає сприймати іншу людську істоту, потенційного носія творчості, як вищу самодостатню цінність.

Завдяки нейтрально-ідеально-парадоксальному – ключовій властивості творчого акту та, відповідно, творчих людей, останні характеризуються певними парадоксально-інтегральними якостями, тому парадокс постає важливим навчально-розвивально-виховним ресурсом шкільної системи.

Якщо ключовим аспектом творчого акту та творчої людини як ініціатора цього акту постає самодетермінація як внутрішня мотивація її поведінки, то ця ж властивість постає і ключовою для особистості, "Я" людини, яке за своїм визначенням здатне здійснювати вільні вчинки та виявляє внутрішню мотивацію. Для того, щоб виховати самодетерміновану творчу, а тому парадоксальну істоту, слід залучати парадоксальне ж багатогранне соціально-педагогічне середовище та відповідні багатомірні педагогічні впливи.

Розвиток людини від правої півкулі до лівою, а від неї до їх функціонального синтезу означає, що соціально-педагогічні впливи, які реалізуються на рівні правої півкулі (у дошкільному та молодшому шкільному віці), трансформуються у певні абстрактно-логічні форми на рівні лівої півкулі, яка, таким чином, містить у прихованому вигляді правопівкульовий конкретно-образний матеріал, котрий через певні педагогічні впливи визначає розгортання лівопівкульових процесів (у середньому та старшому шкільному віці) та програмує відповідний сценарій життя людини.

Спостерігається своєрідне кодування майбутньої поведінки людини через правопівкульову "призму" наочності та образності, що знаходить своє найбільш послідовне відображення саме у казковому, метафоричному способі осягнення та освоєння буття, що на рівні дошкільного виховання реалізуються у розвитку педагогіки навчальної казки. Наявність механізмів кодування майбутньої поведінки людини через правопівкульові механізми дозволяє говорити про парадоксальну стратегію виховання дошкільнят щодо формування в них психологічних установок.

Питання для самоперевірки:

1. Чинники та рушійні сили розвитку особистості
2. Особливості виховного впливу на дитину, у тому числі впливу розвивального (соціально-педагогічного, природного) середовища
3. Розвиток самосвідомості дитини-дошкільника у розвивальному середовищі
4. Гра як спонтанна творча активність дитини, що формує внутрішню мотивацію щодо дитячої поведінки та життєдіяльності
5. Критерії оцінки творчих можливостей дітей та оцінки рівня їх сформованості.

ТЕСТИ

До першого питання

Чинники розвитку особистості це: а) спадковість, спілкування, гра; б) середовище, виховання, традиції, навчання; в) спадковість, середовище, виховання, активність.

Рушійними силами розвитку особистості є: а) природні задатки дитини; б) вимоги дорослих; в) протиріччя між потребами особистості та її можливостями; г) впливи школи, сім'ї, оточуючих; д) способи виховної діяльності; е) опора на позитивні якості вихованців.

До другого питання

Особливості впливу середовища: а) стихійний, не завжди передбачуваний вплив; б) цілеспрямований вплив; в) це система впливів, а не поодинокий вплив; г) відбувається механічне засвоєння норм і цінностей; д) це керівництво розвитком особистості; е) передбачає позитивну реакцію дитини, пробудження її активності, ініціативності.

Особливості виховного впливу: а) стихійний, не завжди передбачуваний вплив; б) цілеспрямований вплив; в) це система впливів, а не поодинокий вплив; г) відбувається механічне засвоєння норм і цінностей; д) передбачає керівництво розвитком особистості; е) передбачає позитивну реакцію дитини, пробудження її активності, ініціативності.

До третього питання

Розвиток самосвідомості дитини-дошкільника здійснюється за такими напрямками: а) формування уявлень і знань про оточуючий світ; б) прийняття дитиною свого образу, зовнішності, формування образу власного тіла; в) орієнтація у своїх правах та обов'язках; г) формування «етичних інстанцій»; д) розвиток культури виявлення почуттів, адекватної реакції на життєві події; е) усвідомлення дитиною себе у часі, формування елементарних форм життєвої перспективи.

До основних характеристик самосвідомості відносять: а) зовнішність, тіло, основні органи; б) розвиток організму; в) пізнавальна активність; г) волюва активність; д) власне ім'я; е) самооцінка.

Розвивальне середовище містить такі складові: а) дидактичні ігри та іграшки, знаряддя праці, предмети побуту; б) природне, предметно-ігрове, соціальне, простір-Я; в) люди, які оточують дитину, побутові предмети, твори мистецтва, природа.

До четвертого питання

Творчій грі властиві такі ознаки: а) уявлювана ситуація, репродуктивний характер гри, керівна роль дорослого, наявність ролей, специфічні мотиви; б) уявлювана ситуація, творчий характер, наявність ролей, використання іграшок та предметів, довільність дій, специфічні мотиви; в) уявлювана ситуація, творчий характер гри, підпорядкування вимогам дорослого, наявність продуктивного результату гри.

До творчих ігор належать: а) сюжетно-рольові; б) рухливі; в) ігри – забави; г) режисерські; д) театралізовані; е) обрядові; є) будівельно – конструктивні; ж) дидактичні.

Грі властиві такі загальні та специфічні ознаки: а) наявність творчої основи; б) емоційна насиченість; в) це неусвідомлювана діяльність, що не передбачає досягнення певної мети; г) наявність сюжету гри; д) дотримання певних правил; е) імітаційний характер гри; є) розподіл ролей.

До п'ятого питання

Творча активність дитини характеризується: а) націленістю на успіх; б) орієнтацією на винагороду; в) спонтанністю та самодетермінованістю; в) орієнтації на ухвалу з боку дорослих

Критеріями творчої діяльності дошкільника у сфері образотворчого мистецтва є: а) розмір малюнка; б) складність кольорової гами і узгодженість кольорів в елементах малюнку; в) кількість деталей малюнку; г) розмір деталей малюнку

Рекомендована література та інтернет-ресурси

Алексєєнко-Лємовська Л.В. Розвиток творчості в дітей середнього дошкільного віку в театральній-ігровій діяльності // Дошкільна освіта. – К., 2008. – № 1.

Андрєєв В.И. Эвристика для творческого саморазвития / В.И.Андрєєв. – Казань: Изд КГУ, 1994. – 237 с.

Богоявленская Д.Б. Интеллектуальная активность как проблема творчества / Д.Б. Богоявленская. – Ростов-на-Дону : Изд-во РГУ, 1983. – 173 с.

Большунова Н.Я. Место сказки в дошкольном образовании / Н.Я. Большунова // Вопросы психологии. – 1995. – № 5. – С. 39–43.

Біла І.М. Психологія дитячої творчості. – К. : Фенікс, 2014.

Вознюк О.В. Розвиток особистості педагога в умовах цивілізаційних змін: теорія і практика : монографія. – Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2013. – 608 с. <http://eprints.zu.edu.ua/12948/>

Вознюк О.В. Цільові орієнтири розвитку особистості у системі освіти: інтегративний підхід: монографія / О.В. Вознюк, О.А. Дубасенюк. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 684 с. <http://eprints.zu.edu.ua/4073/>

Вознюк О.В. Педагогічна синергетика: генеза, теорія і практика : монографія. – Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2012. – 708 с. <http://eprints.zu.edu.ua/9067/>

Дорфман Л.Я. Основные направления исследований креативности в науке и искусстве / Л.Я. Дорфман, Г.В. Ковалева // Вопросы психологи. – 1999. – № 2. – С. 101-106.

Запорожец А. В. Значение ранних периодов детства для формирования детской личности / А. В. Запорожец // Принцип развития в психологии. – М.: Наука 1978. – С. 254–256.

Зубков І.Ю. Розвиваємо здібності // Обдарована дитина. – 1998. – № 1. – С. 17-18.

Обухова Л.Ф. Детская психология: теории, факты, проблемы / Л.Ф. Обухова. – М.: Тривола, 1995. – 357 с.

Холодная М.А. Психология интеллекта: парадоксы исследования / М.А. Холодная, Томск: Изд-во Том. ун-та; М.: Барс, 1997. – 392 с.

Чуковский К. Сказки. От двух до пяти. Живой как жизнь. – В 2 т. – Т. 1. / К. Чуковский. – М.: Правда, 1990. – 656 с.

bdpu.org/scientific_published/Students_theses/46

<http://newacropolis.org.ua/ua/lud2002.htm/kaydanovska3.htm>

<http://enc.mail.ru/article/?1900117361>

<http://www.newacropolis.org.ua/ua/gum2003.htm/vorzheva7.htm>

<http://www.newacropolis.org.ua/ua/gum2003.htm/onatsky52.htm>

<http://dezadaptatsia.blogspot.com/>

<https://www.facebook.com/larisa.zdanevich>

Орієнтовний перелік проблемних питань для самоосвіти в міжкурсовий період в межах зазначеної теми:

- 1) Психологічна характеристика творчої діяльності
- 2) Творчість, її ознаки та закономірності у дитячому віці
- 3) Творчий потенціал як внутрішня передумова творчої діяльності
- 4) Здібності: дефініції та характеристики
- 5) Передумови виникнення та розвитку творчої діяльності на етапі дитинства
- 6) Формування сенсорної бази творчості
- 7) Пізнавальна активність як вектор творчості
- 8) Становлення творчої особистості дитини
- 9) Види дитячої творчості
- 10) Ознайомлення дітей з мистецтвом
- 11) Специфіка становлення творчого конструювання в дитинстві
- 12) Супровід та підтримка дитячої творчості
- 13) Психолого-педагогічні умови життєтворчості дитини
- 14) Професіоналізм педагога як провідник творчості
- 15) Засоби активізації дитячої творчості